

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของวัดในจังหวัดราชบุรี*

THE MODEL OF CULTURAL TOURISM MANAGEMENT OF TEMPLES IN RATCHABURI PROVINCE

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิฑูโธ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร), นิกร ศรีราช
Phrakhr Pituksilapakom (Nuchit Vajiravuddho), Phraudomsittinayok (Kampol Kunungkaro), Nigorn Srirat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการและนำเสนอรูปแบบ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดมีต้นทุนทางเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนที่เข้มแข็งและเด่นชัด แต่พระสงฆ์บางรูปยังขาดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. กระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดทำแผนโดยเน้นการมีส่วนร่วม การกำหนดบทบาทหน้าที่ประจำในแต่ละตำแหน่งงานภายในวัดให้ชัดเจน การสร้างอาชีพและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทุกกรณี การหมั่นตรวจตราการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ เป็นต้น 3. รูปแบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การใช้มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมที่เป็นวัดภูมิปัญญาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเดินทางโดยจัดเป็นแผนที่เส้นทางการเดินทางไว้ในเว็บเพจของวัด การอำนวยความสะดวกโดยจัดให้มีร้านค้าอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก การจัดให้มีระบบบริการข้อมูลการท่องเที่ยวของวัด เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; จังหวัดราชบุรี

*Received July 11, 2021; Revised July 21, 2021; Accepted July 23, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the general condition, procedures and present the model. The research methodology was the qualitative research. Data were collected from 25 key informants by indepth-interview with structured in-depth-interview script that had scale-level content validity index of 1.00 as the data collection tool. The data received were analyzed by content with context analysis technique. Twelve academic dignitaries participated in the focus group discussion, and the data received were analyzed by content with context analysis technique.

The research results were found that 1. The monasteries had strong and prominent community identity, cultural capital, but some monks still lacked the necessary knowledge for cultural tourism management. 2. The process of management was found that the preparation of a plan by emphasizing the participation of all groups of stakeholders. The organizational aspects, the roles and duties in each position within the temple, were the clearly defined, the personnel arrangement, household personnel should be the local people in order to create jobs and build up good relationships with the community. The management aspect was to avoid conflicts that may occur in all cases, etc. And supervision aspect, such as operations according to the planned work should be regularly monitored. 3. The model of management was found that the use of local cultural heritage or material culture as tourist attractions, including the introduction of technology to assist the journey by providing the route map on the temple's webpage. The facilities including facilitating the provision of food, drink and souvenir shops. In terms of services, such as providing a service system for tourism information of the temple should be provided.

Keywords: Management; Cultural Tourism; Ratchaburi Province

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน (จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ และคณะ, 2548) เป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ สติปัญญา และอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้น แต่หมายถึงฐานนิยมต่าง ๆ ของชีวิต สิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ ระบบค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ (วีระ บำรุงรักษ์, 2540) วัฒนธรรมถือมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมโดยเฉพาะของตนเอง เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2541)

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไปและเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรมเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป (สามารถ จันทร์สุรย์ และประทีป อินแสง, 2541) วัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคม และเป็นศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ความเชื่อ แหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ หรือโบราณสถาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบที่ทำให้การท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ได้ หรือที่เรียกว่า 6As ประกอบด้วย (1) A1-Attractions แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ (2) A2-Accessibility การเข้าถึง ได้แก่ ระบบการคมนาคม สถานีขนส่งผู้โดยสาร และยานพาหนะ (3) A3-Amenities สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก การจัดเลี้ยง และการบริการการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน (4) A4-Ancillary Services การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม (5) A5-Accommodation ที่พัก ได้แก่ ที่พักแรม หรือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้พักระหว่างเดินทาง ซึ่งอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของการใช้ อาทิ โรงแรม บังกะโล บ้านพักตากอากาศ เป็นต้น และ (6) A6-Activities กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่าง

ช่วงเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเมื่ออยู่ในพื้นที่ (Buhalis, 2541)

จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังคงวิถีชาวบ้านอันเรียบง่ายและมีกลิ่นอายของความเก่าแก่ และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย อาทิ วัดขนอนหนังใหญ่ ซึ่งได้รับรางวัลจากยูเนสโก (UNESCO) ในฐานะที่หนังใหญ่เป็นการแสดงที่ควรค่าแก่การสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป และที่ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 6 ชุมชนดีเด่นของโลกที่มีผลงานในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมเชิงนามธรรมที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี วัดโขลงสุวรรณคีรี มีจิปาละกัณฑ์สถาน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยวนภายในรวบรวมสิ่งของ เครื่องใช้ โบราณวัตถุ และจัดแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทยวน รวมถึง ผ้าจกอันงดงาม ซึ่งเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับไทยวนที่สมบูรณ์ที่สุดในภาคตะวันตก วัดวาปีสุทธาวาส เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทั้ง 8 ชาติพันธุ์ภายใต้การมีส่วนร่วมของ บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ได้ยึดมั่นในศาสนา ดำรงตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรม มีจุดเด่นที่การเน้นวัฒนธรรม มีการแต่งตัวของแต่ละคนที่จะนุ่งผ้าชิ้นของ 8 ชาติพันธุ์ เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทั้ง 8 ชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้ด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา (อาภารณ์ บวรเจตจรสเลิศ, 2564; จามร ช่างมงคล, 2564)

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ยังคงประสบปัญหาหลากหลายประการ เช่น ขาดการส่งเสริมความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในลักษณะเครือข่ายเพื่อกำหนดนโยบายรวมถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการบูรณาการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนร่วมกันเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ขาดการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมโดยมุ่งพัฒนาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นจุดเด่น และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว (รัชมี อ่อนปรีดา, 2558; กอปรลาภ อภัยภักดิ์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีภูมิสำเนาในจังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรคณะสงฆ์ วัด ชุมชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 รูปหรือคน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการในสังกัดของวัดที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี จำนวน 7 รูป ผู้นำ/ปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนในพื้นที่ที่ตั้งของวัดที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี จำนวน 7 คน ผู้บริหาร/บุคลากรของหน่วยราชการที่มีพันธกิจเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี จำนวน 6 คน นักวิชาการศาสนาและนักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

3.2 แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จัดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี พบว่า

ด้านจุดแข็ง (Strength) ได้แก่ มีต้นทุนทางเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนที่เข้มแข็งและเด่นชัด มีประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีประเพณีวัฒนธรรมกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่ควรค่าแก่การศึกษา มีเจ้าอาวาสและคณะผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีการสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมเป็นสำคัญ มีพิพิธภัณฑ์เก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์และมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐาน และมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ด้านจุดอ่อน (Weakness) ได้แก่ พระสงฆ์บางรูปยังขาดความตระหนักรู้ในสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม พระสงฆ์บางรูปยังขาดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บางวัดยังขาดตัวบุคคลผู้สืบทอดมรดกศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น บางวัดขาดความสามารถในการบริหารจัดการการวัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการท่องเที่ยว บางวัดยังขาดการประชาสัมพันธ์หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และบางวัดขาดเงินงบประมาณที่จำเป็นต่อการพัฒนาหรือยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน

ด้านโอกาส (Opportunity) ได้แก่ กระแสความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ นโยบายของรัฐบาลให้การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวทุกประเภทที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องมือสมัยใหม่ที่จะช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม และองค์ความรู้ต่าง ๆ ระบบสารสนเทศสมัยใหม่ที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้การสนับสนุนทั้งในเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติการ องค์การการศึกษาทุกระดับต้องการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมตามสภาพจริงในลักษณะของแหล่งการเรียนรู้รู้นอกห้องเรียน ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีต่ำกว่าจังหวัดใกล้เคียงที่เป็นคู่แข่งทางการตลาด ความเจริญของเส้นทางคมนาคมภายในประเทศ และการสนับสนุนของประชาชนในพื้นที่ในฐานะที่เป็นช่องทางสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ด้านอุปสรรค (Threat) ได้แก่ ภาพลักษณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดที่ถูกมองเป็นเชิงพาณิชย์มากกว่าการอนุรักษ์ สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยในปัจจุบันซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวแต่ละระดับทำงานไม่สอดคล้องกัน การขยายตัวทางธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโคโรนาไวรัส 2019 หรือโรคโควิด 19 และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนอย่างแท้จริง

2. กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรีพบว่า

ด้านการวางแผน (Planning) ได้แก่ แผนงานจำเป็นต้องสอดคล้องหรือสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนงานจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด แผนงานจำเป็นต้องดำเนินงานในลักษณะองค์คณะหรือในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน แผนงานจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงแผนการท่องเที่ยวของแต่ละวัดที่อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกัน แผนงานจำเป็นต้องวางแผนการดำเนินงานทั้งในลักษณะของแผนงานระยะสั้นและแผนงานระยะยาว และแผนงานจำเป็นต้องครอบคลุมการจัดการทั้งในส่วนของบุคลากร วัสดุ สถานที่ และงบประมาณ

ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ได้แก่ การจัดองค์กรจำเป็นต้องมีคณะกรรมการส่งเสริมระดับจังหวัดและระดับอำเภอโดยที่มีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดองค์กรจำเป็นต้องมีวางบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ประจำตำแหน่งงานครอบคลุมพื้นที่ภายในวัดหรือแหล่งท่องเที่ยว

ของวัด การจัดการจำเป็นต้องมีโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน การจัดการจำเป็นต้องให้เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารสูงสุดหรือเป็นผู้นำสูงสุดตามโครงสร้างอย่างเป็นทางการ การจัดการจำเป็นต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ประจำในแต่ละตำแหน่งงานภายในวัดให้ชัดเจน และการจัดการต้องจำเป็นจัดรูปแบบโครงสร้างให้มีความเหมาะสมกับขนาดและสายงานของวัดนั้น ๆ

ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) ได้แก่ จำเป็นต้องจัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานตรงตามคุณสมบัติงานหรือตรงตามความถนัดหรือความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล จำเป็นต้องส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับคุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางศีลธรรมเป็นอันดับแรกโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรฝ่ายบรรพชิต สามารถจัดจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานการท่องเที่ยวในลักษณะบุคลากรประจำได้ บุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ควรเป็นบุคคลหรือประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการธำรงรักษาให้บุคลากรที่มีคุณภาพ บุคลากรประเภทจิตอาสาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการสรรหาบุคลากรประเภทที่ไม่ได้อยู่ประจำ และจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม

ด้านการอำนวยการ (Directing) ได้แก่ จำเป็นต้องสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ จำเป็นต้องบำรุงขวัญและกำลังใจกับผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทั้งหมด จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่วัฒนธรรมให้มากกว่าการทำธุรกิจ จำเป็นต้องบริหารความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง จำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ และจำเป็นต้องมีคณะกรรมการอำนวยการหรือคณะทำงานโดยมีเจ้าอาวาสของวัดเป็นประธาน

ด้านการกำกับดูแล (Controlling) ได้แก่ จำเป็นต้องกำกับดูแลให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องกำกับดูแลในสายการบังคับบัญชาหรือในแผนงานตามโครงสร้างองค์กรที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องกำกับดูแลหรือตรวจตราการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลตรงตามแผนงานที่ได้วางไว้ จำเป็นต้องกำกับดูแลโดยติดตามเป็นระยะเพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือแก้ไขปัญหาค่าทันการณ์ และจำเป็นต้องกำกับดูแลการให้บริการกับนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย

3. รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี

ใช้ความโบราณ เป็นพื้นฐานของอนาคต คือ ใช้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว พร้อมกับใช้หลักการ ประสานธรรม นำไปสู่เป้าหมาย โดยหลักการในที่นี้ คือ หลักการบริหารจัดการตามหลัก POSDC ที่มีการวางแผนที่ดี มีการจัดองค์กรที่ดี มีการจัดบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการอำนวยการที่ดี และมีการกำกับดูแลที่ดี และหลักธรรมในที่นี้ คือ หลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา หรือมีใจรัก พากเพียรทำ ตามตรวจสอบ และรอบคอบแก้ไข และนำสู่เป้าหมายในที่นี้ คือ เป้าหมายความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยเชิดชูจุดแข็ง (S) กำจัดจุดอ่อน (W) ฉกฉวยโอกาส (O) และหลีกเลี่ยงอุปสรรค (T) ในเชิงพื้นที่ มุ่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวครบทุกองค์ประกอบ (6 As) คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้แก่ การใช้มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นวัตถุมาน่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้พิพิธภัณฑ์เก็บรวบรวมศิลปวัตถุและโบราณวัตถุมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้พุทธศิลป์และศาสนสถานในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้ประวัติศาสตร์ อารยธรรม และแหล่งโบราณคดีมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้ผลงานที่ได้รับการยกย่องและรางวัลมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้ตลาดวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และการใช้อำนาจเหนือธรรมชาติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่เป็นที่พึ่งทางใจมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การจัดป้ายบอกเส้นทางเดินรถที่เชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบท และทางหลวงท้องถิ่น การจัดป้ายบอกช่องทางการเดินรถเข้าออกอย่างเป็นระเบียบ การจัดจุดจอดรถขนส่งสาธารณะและรถโดยสารสาธารณะไว้บริการ การจัดทำแผนผังเส้นทางการเดินชมศาสนสถานหรือแหล่งท่องเที่ยวของวัดให้ชัดเจน การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเข้าถึงศาสนสถานหรือแหล่งท่องเที่ยวของวัดผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์คโดยใช้ QR Code ,You tube หรือ Smart phone การจัดซ่อมแซมและบำรุงรักษากันนที่ใช้ในการจราจรเข้าออกให้อยู่ในสภาพดี การจัดบุคลากรไว้ดูแลและจัดระเบียบการเดินรถและที่จอดรถ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเดินทางโดยจัดเป็นแผนที่เส้นทางการเดินรถไว้ในเว็บเพจของวัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ อำนวยความสะดวกทั้งในลักษณะการกุศลหรือรับบริจาคตามกำลังศรัทธา อำนวยความสะดวกโดยจัดให้ห้องน้ำห้องสุขาสะอาดและถูกสุขอนามัย ความสะดวกโดยจัดให้มีคฤศตึกทั้งในระบบบุคคลและระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีจุดถ่ายภาพหรือจุดชมวิที่มี ความสวยงามและบรรยากาศร่มรื่น ความสะดวกโดยจัดให้มีร้านค้าอาหาร เครื่องดื่ม และจำหน่ายของที่ระลึก และอำนวยความสะดวกโดยจัดป้ายประชาสัมพันธ์หรือ

ผังแสดงข้อมูลพื้นฐานภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริการไว้ในเพจของวัด ด้านการให้บริการ (Ancillary services) ได้แก่ จัดให้มีระบบบริการข้อมูลการท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์สถานของวัด จัดให้มีบริการเครื่องแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับการเข้าชมศาสนสถาน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดให้มีบริการรักษาความปลอดภัยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและ จัดให้มีหน่วยปฐมพยาบาลและกู้ชีพ จัดให้มีระบบป้องกันอัคคีภัยและดับเพลิงที่มีมาตรฐาน และจัดให้มีระบบขนส่งบริการนักท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านที่พัก (Accommodation) ได้แก่ จัดบริการการท่องเที่ยวโดยไม่มีที่พักแรมภายในวัดโดยติดต่อประสานงานกับที่พักหรือรีสอร์ทในพื้นที่ชุมชน จัดอนุเคราะห์ที่พักในวัดแต่นอกเขตสังฆาวาสและแยกเขตชายหญิงไว้อย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้กับชุมชนหรือชาวบ้านทำที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ เปิดโอกาสให้กับผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท หรือธุรกิจที่พักในพื้นที่ และจัดบริการเพียงที่พักชั่วคราวหรือห้องพักรับรองนักท่องเที่ยว และด้านกิจกรรม (Activities) ได้แก่ จัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านการตลาดควบคู่กับการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนหรือเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความถูกต้องตามจารีต ศีลธรรม และสถานภาพของวัด จัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทางโดยไม่ผิดจารีต และจัดกิจกรรมบริการทางวิชาการรองรับการศึกษาดูงานของนักเรียนนักศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรีพบว่า มีจุดแข็ง ได้แก่ มีต้นทุนทางเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนที่เข้มแข็งและเด่นชัด มีจุดอ่อน ได้แก่ พระสงฆ์บางรูปยังขาดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีโอกาส ได้แก่ กระแสความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในคปัจจุบันทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และมีอุปสรรค ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยใน แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี มีบริบทของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่วัดในจังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนาเพื่อนำสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยเชิดชูจุดแข็ง (S) กำจัดจุดอ่อน (W) ฉกฉวยโอกาส (O) และหลีกเลี่ยงอุปสรรค (T) ในเชิงพื้นที่ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ จริยา มหายศนันท์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” และยังสอดคล้องกับ สมศักดิ์ คล้ายสังข์ (2549) ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช ศึกษากรณี : เทศกาลกิน

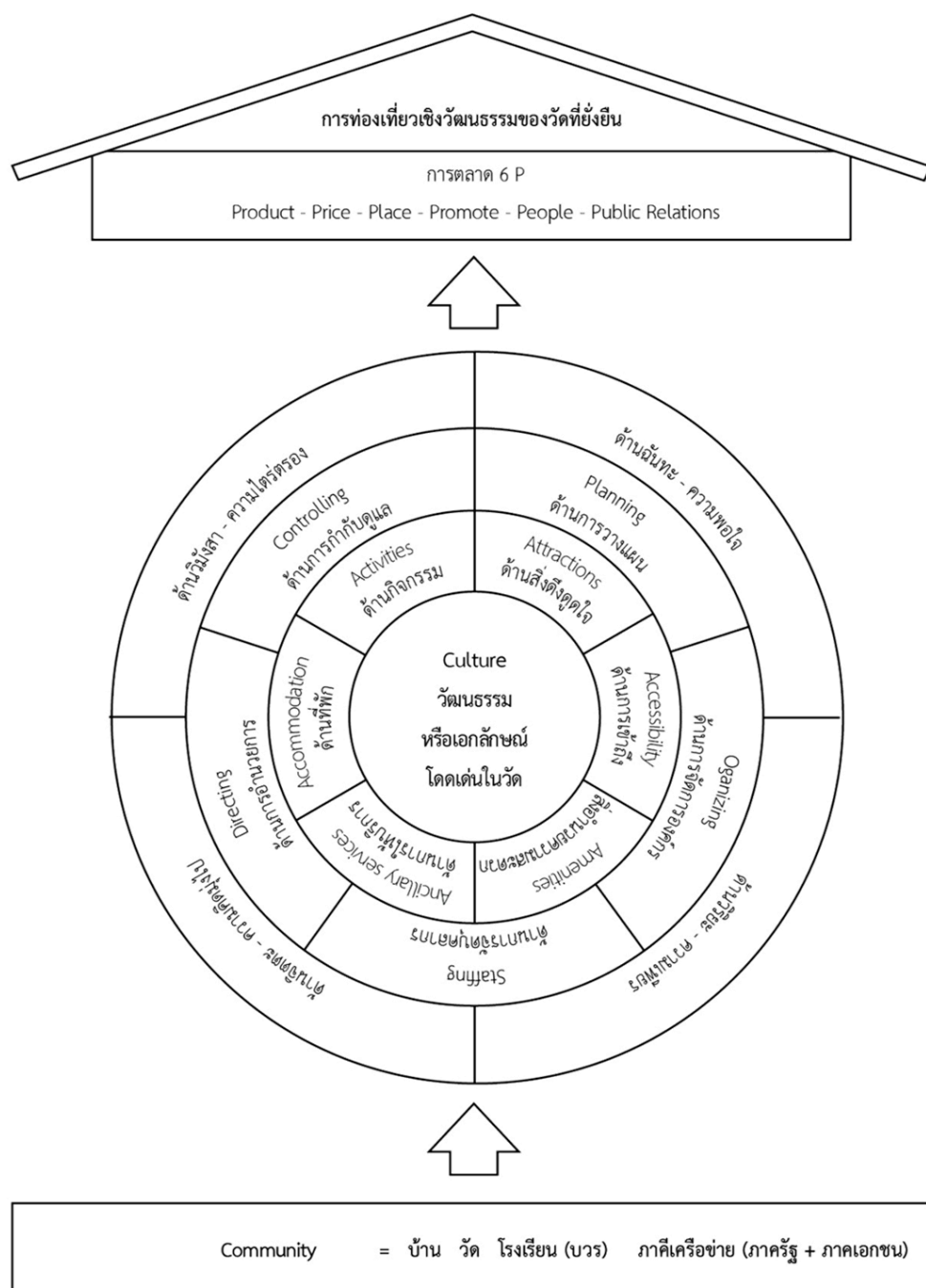
เจ” และยังสอดคล้องกับที่ พระครูสมุห์วัลลภ จตสวโร (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของการบริหารงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีทักษะความรู้ ความสามารถ ขาดการจัดแผนและตัวชี้วัดการพัฒนางานสาธารณูปการ และขาดบุคลากรที่มีทักษะองค์ความรู้ด้านพุทธศิลปกรรม การก่อสร้างและการบูรณะและปฏิสังขรณ์ การพัฒนาวัด การดูแลรักษาสาธารณูปการของวัด

2. กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรีพบว่า ด้านการวางแผน ได้แก่ การจัดทำแผนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ด้านการจัดองค์กร ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ประจำในแต่ละตำแหน่งงานภายในวัดให้ชัดเจนโดยวางบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ประจำตำแหน่งงานครอบคลุมพื้นที่ภายในวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวของวัด ด้านการจัดบุคลากร ได้แก่ บุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ควรเป็นบุคคลหรือประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ด้านการอำนวยการ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทุกกรณี และด้านการกำกับดูแล ได้แก่ การหมั่นตรวจตราการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการตามหลัก POSDC ที่มีการวางแผนที่ดี มีการจัดองค์กรที่ดี มีการจัดบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการอำนวยการที่ดี และมีการกำกับดูแลที่ดี ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี มีการกิจ 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การกำกับดูแล (Controlling) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคลากรของวัด โดยอาศัยศาสตร์และศิลป์และอาศัยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นั่นเอง ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระมหาสมชาย สุธาโณ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9” และยังสอดคล้องกับที่ ญนรงค์ จันทรศรี (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการกิจการสาธารณะด้วยหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” และยังสอดคล้องกับที่ บุญรดา กรณีสถิต (2548) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน Planning เป็นการเตรียมการให้ได้บุคลากรใหม่เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารต้องมีจิตตะมีความตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจใส่ฝักใฝ่ ด้านการจัดองค์กร Organizing เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการบรรจุแต่งตั้งหลังจากที่ได้คัดเลือกบุคลากรได้แล้ว มอบหมายหน้าที่

การงานให้ปฏิบัติตามความเหมาะสม ด้านการบริหารบุคคล Staffing คือการประชุมสัมมนา เป็นการเพิ่มพูน ปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงาน การเสริมสร้างศักยภาพการทำงานของครูทันกับโลกปัจจุบัน ด้านการอำนวยการ Directing ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ด้านการควบคุม Controlling ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกำกับดูแลกฎระเบียบ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน แก้ไขการทำงานที่มีข้อบกพร่อง

3. รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรีพบว่า เป็นรูปแบบของการดึงบทบาทของวัดในการเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชนกลับมาให้เหมือนดังเช่นในอดีต โดยใช้ความโบราณ เป็นพื้นฐานของอนาคต การจัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านการตลาดควบคู่กับการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนหรือเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ กัลยรัศมี ทิณรัตน์และคณะ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากองทุนตำบลลุมพิน อำเภอภูเขียว จังหวัดกาฬสินธุ์” และยังสอดคล้องกับที่ อรทัย เลิศวรรณวิทย์ (2556) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างและจัดการอัตลักษณ์สำหรับชนบทไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” และยังสอดคล้องกับที่ พรศิริ วิรุณพันธ์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา คืออำนาจความสะดวกในการค้นหาปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันคือ อำนาจความสะดวกในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันคือ ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแผนงานร่วมกันคือ เพื่อบริหารจัดการของกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลคืออำนาจความสะดวกและให้การสนับสนุนต่าง ๆ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรให้มีการจัดทำสถานที่จอดรถเพิ่มเติมจากเดิม ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว ควรให้มีการจัดกิจกรรมถวายสังฆทานให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการจะถวายสังฆทานและรดน้ำมนต์ ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย ควรมีการจัดเวรยามหรือ อปพร. เพิ่มความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดให้มีการประชุมชาวบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี คือ “2C - 6As - 3M Model” มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

C = Community (ชุมชน) คือ ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (PAR) กับชุมชนตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) จะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน ชาวบ้านให้มาร่วมปรึกษาหารือ วางแผนจัดกิจกรรมตลอดผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมเป็นเครือข่าย

C = Culture (วัฒนธรรม) คือ ทุนวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ อาหาร การแต่งกาย การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน และอื่น ๆ

6As = องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) (4) การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) (5) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) และ (6) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

M = Management (การจัดการ) คือ การจัดการบริหารองค์กร การจัดระเบียบการทำงานในวัดให้เป็นระบบระเบียบ ใช้หลักการบริหาร ประกอบด้วย P = Planning การวางแผน O = organizing การจัดองค์กร S = Staffing การบริหารบุคลากร D = Directing การอำนวยการ C = Controlling การกำกับดูแล

M = Moral (ศีลธรรม) คือ หลักศีลธรรมที่นำมาใช้ในการทำงานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวัด คือ อิทธิบาท 4 แปลว่า บาทแห่งความสำเร็จ สิ่งซึ่งมีคุณธรรม ให้บรรลุความถึงสิ่งที่ประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น เสียสละทำงานในสิ่งที่รักด้วยความพอใจ วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น เป็นผู้มีความเพียรพยายามค้นหา แสวงหาความรู้หลายประการ จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่ทอดทิ้ง วิมังสา หมายถึง หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้ออ้างหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข

M = (Marketing) คือ กลยุทธ์การตลาด 6 P เป็นการวางแผนการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวัด ประกอบด้วย (1) Product (ผลิตภัณฑ์) (2) Price (ราคา)

(3) Place (สถานที่) (4) Promotion (ส่งเสริมการตลาด) (5) People (ประชาชน) (6) Public Relation (การประชาสัมพันธ์)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อดูแลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดเป็นการเฉพาะ โดยให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณประจำปี ผ่านทางหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นมานี้

2. รัฐบาลควรมีนโยบายในการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในวัดยิ่งขึ้น โดยงดการเก็บภาษีทุกประเภทในพื้นที่วัด หรือในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญกับเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

2. วัดที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรใช้การประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและสอดคล้องกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและผสมผสานด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติจากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นเครื่องยืนยันผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดไทยในภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

กอปปรลาภ อภัยภักดี. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสังคหวัตถุ 4. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 4(1), 80-87.

กัลยรัตน์ ทิณรัตน์และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากองคก่องดำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (รายงานการวิจัย). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตกาญจนบุรี.

จริยา มหายศนันท์. (2558). การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- จามร ช่างมงคล. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 4(1), 10-19.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2548). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ จันทร์ศรี. (2558). *การพัฒนาการบริหารจัดการกิจการสาธารณะด้วยหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุณรดา กรรณสูตร. (2558). *การประยุกต์รูปแบบการบริหารเชิงพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรศิริ วิรุณพันธ์. (2551). *การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง* (รายงานการวิจัย). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- พระครูสมุห์วัลลภ จตสวโร. (2558). *การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชาย สุขาวโน. (2558). *การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัศมี อ่อนปรีดา. (2558). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2540). *ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมสำหรับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- สมศักดิ์ คล้ายสังข์. (2549). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช ศึกษากรณี : เทศการกินเจ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สามารถ จันทร์สุรย์ และประทีป อินแสง. (2541). การศึกษากับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- อรรถัย เลิศวรรณวิทย์. (2556). แนวทางการสร้างและจัดการอัตลักษณ์สำหรับชนมไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อาภารัตน์มี บรรเจิดจรัสเลิศ. (2564). การจัดการงานสาธารณตามแนวพระพุทธศาสนา ขององค์กรการกุศลในจังหวัดราชบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 4(1), 1-9.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination in the Future. *Tourism Management*, 1(21), 97-116.